

Arne Jon Isachsen
Handelshøyskolen BI
Publisert i Samtiden 4-2009

KAN VESTEN REDDE AFRIKA?

I vårt nye årtusen har Vestens økonomiske bistand til Afrika økt kraftig. Politikken er preget av troen på at et helhetlig og omfattende program for vekst og utvikling, basert på en dobling av bistanden, skal gi de store resultatene. Hvor vellykket har denne politikken vært? Og hva kan vi med rimelighet forvente at u-hjelp skal utrette?¹

William Easterly heter en mann. Han har nylig publisert artikkelen *Can the West Save Africa?* i tidsskriftet *Journal of Economic Literature* (June 2009). Easterly er ingen skrivebordsteoretiker. Han har mange års erfaring i felten som bistandsarbeider. I senere år har han bidratt med relevant og seriøs forskning omkring u-hjelp. I omtalte artikkel gir William Easterly, som er professor ved New York University, en oversikt over omfanget av u-hjelp til Afrika over de fire siste tiår, hensikten med denne hjelpen og resultatene av den. Som professor og frittstående forsker er Easterly uten bindinger. Det er akademikerens fortrinn.

Den solide artikkelen strekker seg over 74 tettskrevne sider og har referanser til 253 andre arbeider. Mer passende kunne den egnet seg som en liten bok. Den bør leses nøye og diskuteres grundig i norske bistandsmiljøer. Hvorfor det? Fordi norsk bistandspolitikk er tuftet på en naiv optimisme koblet med sterke egeninteresser hos dem som jobber i hva som kan kalles ”bistandsindustrien” ute og hjemme. ”Flertallet mener noe annet enn henne”, var statsråd Erik Solheims avslutningsreplikk i møte med Dambisa Moyo fra Zambia – med doktorgrad fra London School of Economics – under en debatt i Litteraturhuset i Oslo i april i år. Men har flertallet monopol på sannheten? Når de forventede positive virkningene av u-hjelpen uteblir, er det ikke da betimelig å gå grundigere til verks? Nettopp det er hva Easterly gjør i sin artikkel. Som er saklig og fri for polemikk. Hva kan de som har ansvar for norsk bistandspolitikk, lære av Easterly? Hva kan gjøres annerledes?

Easterlys artikkel gir grunnlag for ettertanke. Han viser hvordan hjelpere overvurderer sin egen betydning og ikke lærer av egne feil. Ofte dukker gamle ideer som har bevist sin ubrukelighet, opp på nytt, gjerne i ny språkdrakt. Når omfattende, strukturelle programmer for vekst og utvikling ikke virker som ønsket, påberoper hjelperne seg gjerne at ytterligere en reform må på plass før resultatene kommer. (”You must be developed in order to develop”, side 425.) ”Fungibility”, dvs. at andres penger frir opp mottakerlandenes bruk av egne, gjør at hvilke prosjekter man egentlig støtter, ikke alltid

¹ Takket være Victor Rønneberg og Cathrine Sandnes har dette blitt en bedre artikkel. Ansvar for gjenværende feil og mangler er mitt alene.

er så lett å vite: "You might think you are financing a power plant when you in fact are financing a brothel".²

Det beste vi kan gjøre, mener Easterly, er å trappe ned ambisjonene for u-hjelp, fokusere på enkle prosjekter og la ansvaret for fremgang og økonomisk vekst i Afrika ligge på afrikanerne selv. I så måte er Easterly på linje med Karl Popper (1902-1994) som på generell basis går inn for "social engineering", dvs. en gradvis utvikling der man søker å løse konkrete samfunnsoppgaver, en av gangen, på best mulig vis.

Populært å skulle redde Afrika

Kjente økonomer, popartister og politikere går stadig i bresjen for å redde Afrika. Jeffrey Sachs, Bob Geldorf og Tony Blair, for å nevne noen. De store omveltningene og de ambisiøse målene gir de store overskriftene, og kanskje også de store pengene. Bak ligger en overdreven tro å hva ekstern bistand kan bidra med for å skape vekst og utvikling i andre land.

Over årene 1960-2006 har vestlige land til sammen gitt over 700 milliarder dollar i bistand til Afrika, regnet i kjøpekraften til dagens dollar (Easterly, side 383). Kanskje mer informativt, medianlandet i Afrika, dvs. landet midt på – med like mange som får mer, som like mange som får mindre – mottok i perioden 1990-2006 i u-hjelp tilsvarende 37 prosent av de offentlige utgiftene i landet (Easterly, side 431). Med en så stor del av utgiftene dekket utenfra, vil de som styrer nødvendig gi fra seg makten, påpeker Easterly. Videre gjør store pengegaver fra andre land myndighetene mindre lydhøre overfor folkets ønsker sammenlignet med land som finansierer statlige utgifter ved innenlandske skatter og avgifter. Djankov, Montalvo & Reynal-Querol (2008) fant at økt bistand svekker sjansene for utvikling av demokrati.³ Andres penger fremmer ikke folkestyre.⁴

Korrupsjon var det ikke passende å snakke om i u-hjelpssammenheng før sjefen for Verdensbanken, amerikaneren James Wolfensohn, i 1996 tok opp problemet i en tale på årsmøtet for banken. "Antikorrupsjon strategier" ble nå et populært satsningsområde. Men fordi problemet i hovedsak ble sett på som en teknisk utfordring – hvordan lage rutiner og kontrollsystem som gir mindre korrupsjon, snarere enn å se det som et "political economy phenomenon" hvor politikere og embetsmenn har sterke incentiver til å forsyne seg av midler som tilhører fellesskapet – lot ikke korrupsjonen seg stanse. Et meget robust resultat i u-landsforskningen er at bistand ofte skaper økt korrupsjon. Det gjelder særlig i land med stort etnisk mangfold, hvilket preger de fleste land i Afrika. Jeffrey Sachs gått inn for at korrupte regjeringer burde få mer u-hjelp for dermed å kunne finansiere tiltak til bekjempelse av korrupsjonen. Easterly peker i denne sammenheng på problemet med å skille ukorrupte politikere som vil reformere systemet, fra korrupte "insiders" som lever godt på systemet slik det fungerer (side 426). Hvilke incentiver står

² Se side 397 hos Easterly. Som viser til Rosenstein-Rodan så langt tilbake som 1953.

³ "The Curse of Aid" – eller "Bistandens Forbannelse" – heter artikkelen.

⁴ "The attempts of aid to transform African governments into democratic ones was not a success", skriver Easterly på side 431.

den enkelte overfor? Og hvordan påvirker incentivene atferden? Dette er spørsmål som i altfor liten grad tas opp i bistandspolitikken.

Et stort problem ved såkalte strukturprogrammer der Verdensbanken går inn med et omfattende sett av tiltak med sikte på å rette opp skjevheter i et lands økonomi og få utviklingen inn på rett spor, er at man egentlig skjønner lite av hva som kreves for suksess. Som Verdensbanken selv sier det: "different policies can yield the same result, and the same policy can yield different results." Eller som en ledende autoritet på området, professor Abhijit Vinayak Banerjee ved MIT, fremholder: "It is not clear to us that the best way to get growth is to do growth policy of any form. Perhaps making growth happen is ultimately beyond our control."⁵

For land som fører en "god" politikk – har en utadrettet økonomi, lave underskudd på statsfinansene og lav inflasjon – fant Burnside & Dollar (2000) at bistand gir økonomisk vekst. Denne analysen fikk stor betydning for fordelingen av bistand. I økende grad gikk pengene til land med en "god" politikk, dvs. hjelpen ble omdirigert dit man trodde den virket best. Imidlertid var analysen beheftet med mange svakheter. I bare to av fire analyser fant man veksteffekt av u-hjelp. Når observasjonsperioden ble utvidet med noen få år, forsvant denne effekten. I etterprøving av forskning om u-hjelp som Verdensbanken selv iverksatte, ble banken kraftig kritisert for å overselge resultatet til Burnside & Dollar i sine bestrebelser på å få rike land til å øke bistanden til fattige land.

I de siste fire tiår har den økonomiske veksten i Afrika vært på linje med økningen i befolkningen. Det gir uendret levestandard. For å tro at bistand har bidratt til økonomisk vekst i Afrika, må man også tro at veksten pr. innbygger ville ha vært negativ i fravær av bistand. Det er mulig. Men vanskelig å tro. De fleste land i verden har i denne perioden opplevd vekst i produksjon utover vekst i folketall. Land som lykkes med økonomisk vekst og utvikling, er sjelden store mottakere av andres penger.

Utvikle gode vaner

Et stort og tilbakevendende problem i bistandspolitikken er forkjærligheten for nye prosjekter fremfor driften av eksisterende. Hva skal man med nye vannbasseng om mange gamle står uten vann? Kronisk fravær av vedlikehold er noe man har slitt med i tiår, minner Easterly oss om. Hvorfor kan man ikke lære av erfaringene her? Fordi midler til vedlikehold ikke gir giverne mye prestisje. Det tar seg langt bedre ut for giverlandet ved sin bistandsminister å klippe over snoren og erklære den nye veien for åpnet enn å bruke de samme pengene til vedlikehold av hullete og nedslitte veier.

Når vi vet at utviklingseffekten av vedlikehold og drift svært ofte overstiger effekten av nyinvesteringer flerfoldige ganger, kan manglende midler til vedlikehold vanskelig forklares på annen måte enn at interesser til andre enn dem som skaper vekst og utvikling i mottakerlandet, dominerer.

⁵ De to sitatene i dette avsnittet er hentet fra artikkelen til Easterly, side 421 og side 377 henholdsvis.

Om u-hjelp øremerkes til bygging av en vei som myndighetene likevel ville bygget, er de nye pengene egentlig for frie midler å regne. Når andre betaler for veien, kan myndighetene omdisponere egne midler fritt. Således er det ikke godt å vite hva slags aktiviteter u-hjelp egentlig fremmer. ”Problem of fungibility” kalles dette, og har sammenheng med at penger er generell kjøpekraft.

”Capacity-building” har lenge vært et moteord i bistandspolitikken. Det gjelder å bygge opp et embetsverk som ikke er korrump, som tenker langsiktig og på hele befolkningens beste. Som allokterer pengene på de riktige tingene og sikrer en effektiv bruk av dem. Forskning viser klart at dette ikke er enkelt. Gode vaner kan vanskelig pådyttes utenfra. ”Political scientists specializing in analyzing African states see little sign of effect of these Herculean efforts at making civil servants perform better, even seeing some signs of decline”, er den trøstesløse konklusjonen Easterly trekker (side 400).

”Social policy may be the best thing we can do for growth to happen and micro-evidence on how to do it well, may turn out to be the key to growth success”, sier Banjaree i boken *Making Aid Work* (2007). Kanskje kan vi si det slik at økonomisk fremgang krever gode vaner? For et land så vel som for den enkelte. Hvordan utvikle gode vaner blir i så fall utfordringen. Spare jevnt, arbeide hardt, ta mer utdanning, være presis, ærlig og ordholden.⁶

Mål som ikke innfris

Grovt regnet hvert annet tiår siden den andre verdenskrigen har internasjonale, politiske toppmøter høytidelig lovet at alle barn i u-land i løpet av de neste tyve årene skal gå på skolen. I en serie av UNESCO-møter tidlig på 1960-tallet ble målet om skolegang til alle innen 1980 klart nedfelt. Da dette ikke skjedde, ble det på nye toppmøter i FN besluttet at målet skulle nås innen år 2000. Men tusenårsskiftet kom uten at løftet var innfridd. På FNs Millenium Development Goals toppmøte samme år var det atter enighet om det samme målet – alle barn på skolen – denne gangen innen 2015.

Tilsvarende er målet om bedre infrastruktur med rent vann og gode sanitære forhold til alle en gjenganger. At man ikke når de oppsatte målene ”... did not seem to induce any change in behavior for those who favored this approach, since they simply repeated the exercise for future dates”, konkluderer Easterly (side 401).

Stadig å gjenta mål som ikke innfris, gjerne med nye navn, er et godt eksempel på sykliske moter i u-hjelpen. Det avdekker manglende evne til å lære. Og også overdrevne forventninger til hva bistand kan bety for den økonomiske veksten i Afrika.

Ambisiøse mål for Afrika er et klassisk ”collective action problem”. Mange ulike institusjoner engasjerer seg for å nå et mål, uten at det får noen konsekvenser for noen (i

⁶ Da tidligere president Gerald Ford døde, stod følgende å lese i nekrologen i *The Economist* 6. januar 2007 hva gjaldt de verdien den fremtidige, amerikanske presidenten, for øvrig den eneste ikke valgte, vokste opp med: ”Tell the truth, work hard, and come to dinner on time”.

giverlandene) om målene ikke nås. Dessuten er det ikke lett for hjelpeorganisasjoner å vite hvordan de skal benytte midlene når man har ulike mål å forholde seg til, med ulike interessegrupper og forkjempere stående bak. Kanskje viktigere, men ofte glemt, hvilke incentiver finnes det i u-landet, for den enkelte og for lokalsamfunnet, til å arbeide for innfrielse av de ulike målene?

En parallell til den internasjonale finanskrisen som for alvor brøt løs i september i 2008, skal vi tillate oss. En nøyte analyse av strukturen i finansmarkedene og de incentivene den enkelte stod overfor, gav bedre innsikt i og forståelse av hvordan systemet virket. For det første, et system for utlån til amerikanske boligeiere der den som ordnet med lånet ikke tok noen risiko, bidrog til at mange fikk lån som ikke burde hatt det. For det andre, bonus for meglere og finansfolk basert på årets resultat førte til overdreven risikotaking.⁷

Systemet ble sårbart. Begge disse forholdene tas det nå tak i. De som ordner med lån til boligeiere i Amerika, kan ikke lenger avlaste seg for hele risikoen. Og grunnlaget for bonus blir nå i større grad basert på avkastningen over flere år.

Tilsvarende, hvilke strukturer er det i bistandsarbeidet, både på giver- og på mottakersiden, som gjør at de forventede resultatene av bistandsarbeid i stor grad glimrer med sitt fravær? Og som således bør rettes på.

Easterly mener vi må være langt mer beskjedne i ambisjonene om hva vi kan få til ved å sette opp mål, og mye mer ambisiøse i å prøve å forstå hvilke incentiver den enkelte, ulike institusjoner, og myndigheter står overfor når slike mål settes. Både eksterne og interne aktører har sine egne incentiver og sine interessegrupper å forholde seg til. Om målene om nasjonsbygging blir resultatet av u-hjelp, "is anyone's guess".⁸

Kina i Afrika

Økonomisk vekst og utvikling er ikke noe andre kan gjøre for en. Det gjelder for den enkelte så vel som for et land. Andre kan i noen grad bidra ved å legge forholdene til rette. Men beslutninger, atferd og ansvar kan man ikke ta fra det enkelte mennesket, like lite som man kan ta det fra det enkelte land. Kina er opptatt av respekten for andre lands suverenitet.⁹ Kineserne har selv lidd mye under fravær av slik respekt. "Hundre års ydmykelse" startet med Opiumskrigen i 1840 og var ikke over før Mao den 1. oktober 1949 på Den himmelske freds plass kunne erklære opprettelsen av Folkerepublikken Kina.

Kinas "unconditional aid" til Afrika kan altså sees i lys av erfaringene Midtens Rike selv har høstet. Og også i lys av at betingelser om demokratisering og "rule of law" ikke er særlig aktuelt for et land som ikke selv har noe demokrati. Kineserne vil ikke "...impose conditions on aid to African nations to demand political and institutional reforms they

⁷ Se Isachsen (2008) for en enkel gjennomgang av finanskrisen.

⁸ Easterly (side 437) viser her til Coyne (2008).

⁹ Dette avsnittet bygger på boken *When China Rules the World*, av Martin Jacques, som kom ut i 2009.

have no intentions of carrying out in China”, hevder den neokonservative og innflytelsesrike statsviteren Robert Kagan. Men ettersom Easterly finner at forsøkene på å bruke u-hjelp ”... to transform African governments into democratic ones was not a success”, er ikke dette tapet særlig stort.¹⁰

Kina har sin egen agenda klar; få direkte tilgang til Afrikas mange naturressurser som olje, metaller, bomull og trevirke, som Kina trenger, men selv har lite av. Egeninteressen til Kina kommer klart frem. Det er noe annet enn den altruismen som tilsynelatende preger vår u-hjelp, men hvor egeninteressen til dem som arbeider med bistand på giversiden, likevel er sterkt til stede; bistandsarbeidere som nyter godt av generøse betingelser ved opphold ute i form av god lønn, skattefrie tillegg, luksuriøse boforhold og et servilt tjenerskap, samt politikere som gjør karriere på u-hjelp.

En annen side av Kinas politikk i Afrika er at ikke bare kapital, men også arbeidskraft er med i hjelpepakken. For tiden jobber om lag en halv million kinesere i Afrika med ulike prosjekter, mot anslagsvis hundretusen fra vestlige land. Kineserne er ikke bare opptatt av å bygge ut infrastruktur, men ser også til at den brukes og vedlikeholdes. Videre legger Kina opp til en gradvis utvikling basert på arbeid gjennom de eksisterende institusjonene. Kineserne i Afrika er mer pragmatiske og mindre ideologiske enn folk fra Vesten. Som kineserne er det selv på hjemmebane.

Kinas engasjement i Afrika har også sine tvilsomme sider, sett med afrikanske øyne. Med en overordnet strategi for sitt engasjement i Afrika er Kina ofte den sterke part i forhandlinger med det enkelte land. Økonomiske avtaler der landene i Afrika får altfor dårlige vilkår, kan lett bli resultatet. På lang sikt er mange i Afrika engstelige for å bli lukket inne som råvareprodusenter og ikke ta del i en prosess med industrialisering. Moeletsi Mbeki, som forsker ved the South African Institute of International Affairs, uttrykker det slik: ”Africa sells raw materials to China and China sells manufactured products to Africa. This a dangerous equation that reproduces Africa’s old relationship with colonial powers.”¹¹

En nedlatende holdning overfor afrikanere som mange kinesere har, kan også være med å gjøre samarbeidet vanskelig. Landene i Afrika er lite glad for at Kina tar med seg en stor arbeidsstokk hjemmefra snarere enn i større grad å anvende den lokale arbeidskraften.

Kan det tenkes, når alt kommer til alt, at den kinesiske modellen for hjelp til Afrika er vesentlig bedre enn den vestlige? At den er bedre for Afrika.

Fra prosjektbistand til ”Washington Consensus”

I en tidlig fase bestod u-hjelp i hovedsak av bistand til konkrete prosjekter. Ved evaluering av slike prosjekter fant man ofte god avkastning på de investerte midlene. Imidlertid var det vanskelig å finne at landet som helhet, mange u-hjelpsprosjekter til

¹⁰ Se Kagan (2008, side 70). Og side 431 i Easterlys artikkel.

¹¹ Uttalelsen falt under en konferans i Beijing i 2005, se Jacques (2009), side 330.

tross, kunne vise til god økonomisk vekst. En konsekvens av dette ”mikro-makro” paradokset var en heving av ambisjonsnivået. Man så hen til den imponerende økonomiske veksten hos de fire asiatiske tigrene, Hong Kong, Singapore, Sør-Korea og Taiwan. Hva hadde disse felles? En utadvendt økonomiske politikk, passende valutakurs, relativt fri rentedannelse, lav inflasjon og balanse i offentlige budsjetter. Et opplegg som i litteraturen om økonomisk politikk for u-land gikk under betegnelsen ”Washington Consensus”.

Tidlig på 1980-tallet introduserte både IMF og Verdensbanken ”Structural adjustment loans” som hurtig kunne ytes, gitt at mottakerlandene ”adjusted” sin strukturpolitikk i en vekstvennlig retning. Disse lånene var ingen suksess, verken i Afrika, Latin-Amerika eller Midtøsten. Land fikk lån gjentatte ganger uten at de avtalte, strukturpolitiske tiltak ble iverksatt.¹² Siden mottakerlandene visste at Verdensbanken hadde press på seg til å bruke opp sine utlånskvoter til det enkelte land, var trusselen om ikke å yte lån lite troverdig.

Svært få akademiske studier finner vekstfremmende effekt av ”Structural adjustment loans”. Noen studier konkluderer med at virkningen for den økonomiske veksten var klart negativ. I analyser gjennomført av IMF og Verdensbanken er konklusjonene ofte mer positive.

”Structural adjustment loans” innfridde ikke forventningene. En bedring av de makroøkonomiske forholdene i det enkelte land fant ikke sted. Etersom den økonomiske fremgangen uteble, lot ikke lånene seg tilbakebetale. I 1996 ble deler av disse lånene ettergitt. I 2005 ble så godt som all den gjenværende gjelden strøket.¹³ ”Today”, sier Easterly (side 424), ”debt ratios are rising ones again in these same countries.”

Mens store, strukturelle omveltninger påført av idealistiske utenforstående ikke ser ut til å gi de ønskede resultatene, finnes det eksempler på at enkle grep innenlands gjør det. Da myndighetene ble kjent med resultatene fra en studie som viste at bare 13 prosent av penger fra de sentrale myndighetene til grunnskolen i Uganda nådde frem, ble tiltak iverksatt for å sikre at denne prosentandelen økte. Men myndighetene gikk lenger. De lot lokalavisene offentliggjøre ”intended transfers” til den enkelte skole. Dermed kunne foreldre følge med. Og resultatet uteble ikke. En prosentsats på 13 gikk til 80.¹⁴ Åpenhet på det lokale planet bidro til ønsket endring i atferd. Eller bedre vaner.

Fra ”Washington Consensus” til ”Failed States”

Når den økonomiske veksten uteblir til tross for omfattende u-hjelp, peker man i bidragsmiljøene ofte på at det er mer som må til. Andre ting som må på plass først, før

¹² ”World Bank pointed out that the same agricultural policy reform in Kenya was the subject of a condition in five different structural adjustment loans, violated each time.” Se side 422 hos Easterly.

¹³ Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) ble initiativet i 1996 kalt. Multilateral Debt Relief Initiativ var benevnelsen som tiltaket i 2005 fikk.

¹⁴ Se side 428 i artikkelen til Easterly.

hjelpen utenfra har de gode virkningene. På den måten utvides agendaen for u-hjelp. Villigheten til læring svekkes. Det blir vanskelig å parkere en politikk som virkningsløs eller direkte ødeleggende dersom man alltid kan trekke frem en uteglemt, nødvendig betingelse.

Easterly stusser over hvordan "the aid industry" har ekspandert til også å omfatte militære intervensjoner og rekonstruksjon av krigsherjede land. Om utenlandske aktører forventes å betale ut "powerful warlords", skaper dette incentiver til å skaffe seg større makt. Dess mer makt, dess mer kan man forlange for ikke å bruke denne makten. Og vold kan tas i bruk for å utvide sitt maktgrunnlag. På denne bakgrunn kan man stille spørsmålstegn ved om militære intervensjoner utenfra er et positivt bidrag for gjenoppbygning av "failed states". Og også om det forholder seg slik at "failed states" ikke kan komme på beina ved egne grep.

"It would be relatively easy to make coups history. We just need a credible military guarantee of external intervention", sier Collier (2007)¹⁵. På hvilket grunnlag kan økonomer vurdere rene militære spørsmål som hvor enkelt det er å få i stand fred og å stoppe folkemord, undrer Easterly.

I Somalia synes gjentatte forsøk av FN, USA og Etiopia på nasjonsbygging basert på militære intervensjoner å ha ført til en opptrapping av volden snarere enn det motsatte. Easterly, basert på Coyne (2008), uttrykker det slik: "... the prospects of payoffs emanating from an aid-receiving formal state increases violent competition by factions to capture this state."¹⁶ På denne bakgrunn kan man lure på om "giverlandskonferanser" i etterkant av borgerkriger har noe for seg. Forventninger om slike konferanser er med på å øke størrelsen på den forventede potten. Og dermed gi incitament til de ulike fraksjonene innen et borgerkrigherjet land om ikke å gi seg.

Easterly virker nærmest oppgitt over det inflaterte bildet utenforstående har av egen betydning. At de kan ordne opp i komplekse innenlandske konflikter og fikse "failed states" er kanskje det sterkeste eksemplet på giverlandenes overdrevne tro på hva de kan få til i Afrika, mener Easterly. Og sier helt til slutt i sin artikkel (side 440), "Perhaps ... the most likely to "save Africa" are Africans themselves."

Konsekvenser for norsk u-hjelp

Hensikten med gi et sammendrag av Easterlys solide artikkel er å inspirere til en fornyet gjennomgang av norsk u-hjelp. Hva kan vi lære? Hva kan gjøres annerledes?

¹⁵ Sitatet er hentet fra side 434 i Easterlys artikkel.

¹⁶ Easterly (side 437) fortsetter slik: "In contrast, regions in Somalia where there has been no foreign intervention have been more successful at building their own indigenous state, such as Somaliland and Puntland."

Vi må gi bedre. Finne ut hva som virker. Røske opp i tilvante forestillinger. Avsløre nye moteord som kun er uttrykk for gammel, feilslått politikk. Gammel vin i nye skinnsekker duger ikke.

Særlig viktig tror jeg det er å få bedre tak på hvilke incentiver bistanden skaper, på giverså vel som på mottaker-siden. At de som har sitt daglige brød i bistandsarbeidet evner en slik gjennomgang, enn si har incentiver til det, er kanskje å be om for mye. Det er ikke lett å sage over den grenen man selv sitter på.

Jeg sier ikke at vi ikke skal gi u-hjelp. Egentlig burde vi gi mer. Med alle de gaver naturen så rundhåndet har skjenket oss. Og som andre lands slappe politikere lot oss få ved prinsippene for deling av potten i Nordsjøen.

Mer til bistand stiller krav til bedre bistand. Andre enn meg må lese Easterlys upolemiske artikkel. Lære av den. Slik at vår bistand til fattige land i årene fremover virker bedre enn den til nå har gjort.

LITTERATUR

Banjaree, A. V. (2007), *Making Aid Work*, MIT Press, Cambridge

Burnside, C. & Dollar, D. (2000), "Aid, Policies, and Growth", *American Economic Review*, ss. 847-868

Collier, P. (2007), *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries Are Failing and What Can Be Done About It*, Oxford University Press, Oxford

Coyne, C. J. (2008), *After War: The Political Economy of Exporting Democracy*, Stanford University Press, Stanford

Isachsen, A. J. (2008), "Bolig- og finanskrisen i Amerika", *Magma*, nr. 3, ss. 25-36

Jacques, M. (2009), *When China Rules the World*, Penguin Books, London

Kagan, R. (2008), *The Return of History*, Alfred A. Knoph, New York

Popper, K. R. (1966), *The Open Society and Its Enemies. Volume I. The Spell of Plato*, Princeton University Press, New Jersey

Djankov, S., Montalvo, J. G. & Reynal-Querol, M. (2008), "The Curse of Aid", *Journal of Economic Growth*, ss. 169-164